

# Vlastnosti



MILAN KNÍŽÁK  
GASTRO GRAND PRIX  
PETR ŠABAKA  
DAWSON CITY

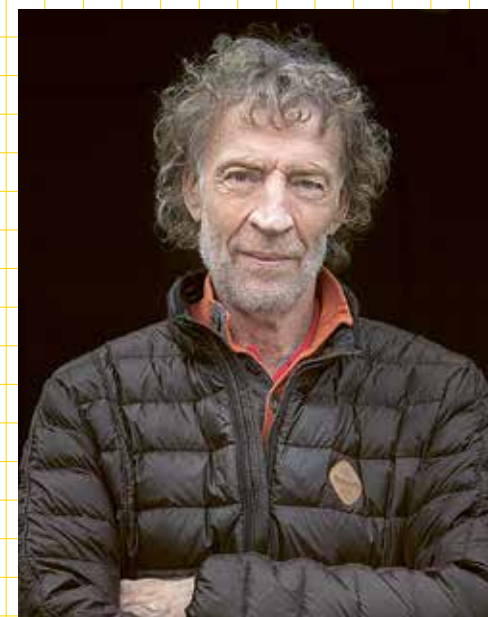
1\*23



# Když je čas na dobrodružství, jsme s Vámi.

KDYKOLI NÁS POTŘEBUJETE, JSME S VÁMI.  
OSOBNĚ I ON-LINE.

→ Více na [allianz.cz](http://allianz.cz)



**Stanislav Bernard**  
spolumajitel Rodinného pivovaru Bernard

S novým rokem bývá obvyklé dělat různé bilance a i my sami kolikrát hodnotíme vlastní život v tom minulém. Nyní mám pocit, že ve veřejném prostoru převládají hlavně negativní předpovědi toho, jak nás čekají těžké časy, samozřejmě v souvislosti s válkou, rostoucími cenami energií, obrovskou inflací a podobně.

Je pravdou, že kolem nás jsou nerovnováhy, nejspíš jich existuje víc než kdykoliv předtím. Na druhé straně je důležité si uvědomit, že nevíme, co bude zítra, natož co nás čeká v roce 2023. Řada novinářů vytváří jakousi mediální realitu, která ale ve skutečnosti neodpovídá tomu, co se děje. Papouškují jeden od druhého, jak bude zle, jak lidé nemají peníze, jak nemají na základní potraviny, nájem, energie. Samozřejmě takové případy existují, ale zkrátka nejsem přesvědčený o tom, že bychom se měli tak špatně, jak se nám média snaží namluvit. Náš pivovar v září minulého roku založil Nadační fond pomoci Bernard pro Humpolec a okolí. Pomáháme lidem, kteří jsou ve špatné životní situaci a potřebují podpořit, aby se dostali zpět do života: asi za tři měsíce fungování se nám sešlo šest žádostí, takže zatím žádná záplava.

Co opravdu není dobré, je to, že i současná vláda pokračuje v plošném rozdělování peněz namísto řešení příčin. Vnímám to tak, že jsme rozinazlená společnost a máme nějaký zvláštní pocit, že na vše máme nárok. Ať to stojí, co to stojí. Takže státní dluh rychle narůstá.

Dá se předpokládat, že krize přijde a já si kladu otázku, jestli to třeba není v pořádku. Krize může pomoci pročistit pokřivené vztahy a morálku. Vlivem krize máme šanci ozdravit ekonomiku. Firmy, které dnes jen přežívají či až parazitují, přestanou existovat a uvolní prostor pro nové nápady. Přestane se dál prohlubovat stav, kdy si myslíme, že dokážeme všechno ohnout, přizpůsobit si nebo obejít, kdy se nerovnováhy a bubliny dál a dál nafukují: a čím dříve prasknou, tím lépe.

Já osobně odmítám nechat se strašit mainstreamovými novináři a politiky nebo dokonce agresivními minoritními skupinami obyvatel, které se rozhodly, že většinová společnost bude tančit tak, jak ony budou pískat. To je skutečně nemocné. Chci dál dělat věci dobře, radovat se z „malíčků“, ačkoliv to ve skutečnosti rozhodně žádné malíčkové nejsou, radovat se z toho, co mám, co máme, čeho jsme dosáhli. Bude rozumné chovat se zodpovědně ve smyslu nehyřit, na druhé straně se nemá smysl bát, že když si přečtu v novinách, že nebudu mít peníze, tak je nebudu mít, ač třeba mám našetřeno a chodím do práce. Prostě jsem přesvědčen, že ryzí radost ze života lze mít a je potřeba mít každý den. Už jen to, že vedle nás žije někdo blízký a je zdravý, je obrovský dar a my ho často bereme jako samozřejmost.

Přeji nám všem krásný celý nový rok 2023.

Držte se!

## vlastní cestou 1<sup>23</sup>

leden – únor – březen

redakce  
Stanislav Bernard, Boris Dočekal,  
Zdeněk Mikulášek, Markéta Navrátilová,  
Aneta Slavíková  
design  
Štěpán Malovec  
tisk  
Indigoprint, s. r. o.  
vydavatel  
Rodinný pivovar Bernard, a. s.

Vaše připomínky a náměty můžete zasílat na [zdenek.mikulasek@bernard.cz](mailto:zdenek.mikulasek@bernard.cz)  
Magazin Vlastní cestou je zaregistrován na Ministerstvu kultury ČR  
pod evidenčním číslem MK ČR E 14164.

## obsah

- |   |   |
|---|---|
| 04 – <b>Milan Knížák</b><br>rozhovor                              | 30 – <b>Z pivovaru</b><br>novinky z pivovaru                                |
| 10 – <b>Láska na lokální železnici</b><br>povídka Borise Dočekala | 31 – <b>Svět, nebo já?</b><br>fejton Ondřeje Neffa                          |
| 14 – <b>Norge – Sørøya</b><br>fotoreportáž                        | 32 – <b>Dawson City: Až se zima zeptá</b><br>komiks (Jaromír 99 / J. Rudiš) |
| 20 – <b>Gastro Grand Prix</b><br>lahůdka ze světa fotografie      | 34 – <b>Cuzco</b><br>reportáž   |
| 26 – <b>Petr Šabaka</b><br>rozhovor                               | 38 – <b>Zřízenína hradu Žumberk</b><br>Vysočina a okolí                     |



foto na obálce > Petr Hrubeš



Pořád se  
snažím  
neuhnout

říká

Milan Knížák



# Vnímám zákon jako poslední možnost.



## Je podle vás v roce 2022 ohrožena svoboda?

Pocit svobody je přímo úměrný tomu, kolik povinností si uvědomujeme a kolik jich přijmeme jako něco samozřejmého. Pokud to neděláme, dáváme tím najevo, že žádnou svobodu nepotřebujeme.

## Zároveň tvrdíte: I blázen a vůl mají právo na život. Ti přece povinnosti nepřijímají.

Na život má právo každý, ale jde o to, že nemůžeme výjimky brát jako normu. Dnešní menšiny, desítky různých pohlaví a podobně. Líbí se mi, když lidé vypadají různě, mám z toho radost, ale nelze podle potřeb a přání menšin řídit většinovou společnost. To je emancipace naruby. Výjimky musíme respektovat, ale nemůžeme podle nich zařídit celý svět.

## Jak hledat normu platící pro všechny?

Svět se vyvíjí nebo spíše mění. Tyto změny jsou podloženy biologií, přírodními zákony, civilizačním vývojem... A z toho se tvoří normy. Za pět set či tisíc let budeme možná vypadat trochu jinak, ale zatím se člověk v podstatě nemění. Když si vezmete antické drama a dáte hercům aktuální kostýmy, je to hra ze současnosti. Norma by měla platit pro většinu společnosti a nikomu zásadně neškodit. Jsem přesvědčen, že vedle fyzikálních zákonů máme ještě duši, že existuje něco, čemu můžeme říkat Bůh (nebo jinak), něco nepoznatelného, nedefinovatelného, co nemusí mít logiku. Logika platí pro náš přízemní život na placaté zeměkouli. Dále je tu obrovská oblast toho, o čem ani netušíme.

## Jak to souvisí s normami?

Snažím se vystihnout, co je pro člověka podstatné. Celý život hledám důvod a smysl, proč žiji a co vlastně dělám. Možná, že toto hledání je zbytečné, že bychom o tom neměli tolik přemýšlet a hledat fakta. Logika

a hledání takzvaných fakt je necností moderní doby. Jsem poměrně obeznámen se současnými vědeckými trendy a postupy a jsem přesvědčen, že vše příliš zobecňujeme, „rozagitováváme“ a vnucujeme to i těm, kteří to k životu nepotřebují. Největší zbraní a nebezpečím současnosti jsou informace, které se nám tlačí do hlavy. Jejich množství narůstá každou vteřinou. Bojím se, že nás to zaplaví, že nenajdeme žádný společný kód, který život potřebuje.

## Co proti tomu lze dělat?

Nevěřím ve státní, politické zásahy, revoluce je vždy jen přesun sil, přesun moci. To vím již od svého mládí. Každý by na to měl přijít sám.

## Kudy k tomu dojít?

Pomalým růstem, přeměnou vzdělávacího systému, respektováním věcí, které zbyly z minulosti. Tomuto pomoci se dá jen dlouhou, pečlivou a trochu nepohodlnou výchovou. Za každou cenu inovujeme, a to je špatně. Když se něco jmenuje Spolek pro starou Prahu, měli by propagovat ježdění v kočárech nebo nošení halaparten a bránit se přívalu současných věcí. Teprve z kvasu protichůdných názorů – některé jsou takzvaně revoluční, jiné tradiční – vyrůstá barva, struktura společnosti.

## Věříte v kompromis, zlatou střední cestu?

To už jsou pojmy spojené s něčím politickým, společenským. Nejde o kompromis, ale o přiblížení se určitým tušeným hodnotám, které jsou pro nás zásadní. Máme moc zákonů, na vše je zákon. Když jsem bydlel v New Yorku, na záchodech bylo napsáno: Po použití WC jste podle toho a toho zákona povinen umýt si ruce. Připadalo mi to směšné! Vnímám zákon jako poslední možnost. Společnost má žít podle principů, které vyrůstají z její minulosti a které přes všechny

myšlenkové a hmotné revoluce zůstávají téměř neměnné. Hledat cestu, která tyto věci nenaruší a bude znamenat vývoj v jemném slova smyslu.

## Jaké hodnoty a zásady to podle vás jsou?

Že všichni budeme žlutí, zelení nebo červení, že pravou nohou budeme chodit delší kroky a tou levou kratší – takto to říct nejde, to neumím. Je to o pokoře k životu, což neznamená žádnou srabárnu, naopak často i boj. Pokora je hledání smyslu života, který respektuje jedince, ale nepreferuje je. Člověk má povinnost zachovávat určité normy, o nichž nemusí mluvit, neboť jsou špatně vyslovitelné, ale když je celý život hledá, tak se jich může dotknout. Jsme zavalení obrovskou agitací – všude jsou reklamy, návody, jak máme žít a o co se máme zajímat, jsme krmeni informacemi, vulgarita převládá. To mě děsí, je to svět, který se mi nelíbí. Mám rád divoký svět, ale také svým způsobem mravný. Myslím tím mravnost, která ctí to, že tu nejsme sami, že jsou tu hodnoty, které musíme zachovávat, protože i pro nás mají smysl.

## Je tento váš celoživotní přístup s přibývajícím věkem těžší?

Něco je snazší, něco těžší. Když jste mladý, běžíte dopředu a nevnímáte, co je vlevo a vpravo a je to bezvadné. Jak stárnete, zpomalujete, vidíte víc do šířky. Stačí nepatrný pohyb vpřed, ale uvědomujete si při něm šířku a hloubku problému. Vidění světa se mění na horizontální. Běh mladých je velmi důležitý, ale stejně důležitá je ona šíře starších. Je normální, že se stáří stýká s mládím, z určité spolupráce by měla vzniknout podoba společnosti. Ale to se moc neděje.

## Pojďme probrat to, na co upozorňujete.

### První je hektický rozvoj komunikace.

Dříve měli lidé také svoje problémy s láskou a uživením se, ale nevěděli, že někde v Austrálii spadl člověk ze skály nebo že jinde přišla velká vlna a podobně a nikomu to nevadilo. V televizi je pořad „Na lov“ , kde proti soutěžícím sedí lovec, který je nabitý informacemi a oni mají za úkol ho porazit. Jsou nadšení z toho, že lovec všechno ví. Pro mě je to chudák s mozkem zaprášeným hloupostmi. Nemusíme vědět, jak hrála Sparta tehdy a tehdy a kdo vystupuje v nějakém filmu. Když vás to zajímá, budiž, ale hledat informace pro informace je zavádějící. Zákazy jsou blbost, proto nechci říkat, že bych



„Mám rád divoký svět, ale také svým způsobem mravný.“

takový pořad zakázal, jen mi připadá zbytečný. Vede nás to na špatnou cestu.

## Já mám ale volbu se na televizi nedívat.

To je v pořádku. Ale nejste jediný na světě, mnoho lidí se dívá a nepozná, co mají zvolit.

## Dá se takový trend zvrátit, zastavit?

Určitě to není definitivní, ale rozhodně to není zvládnutelné nějakým direktivním nařízením, změnou, která by přišla shora. Je to o delším procesu, který nás může navést na jinou cestu – ale také nemusí.

## Jaká cesta by to měla být?

Především omezení turismu, který považuji za nemoc civilizace: lidé běhají z místa na místo a jsou přitom stejně dutí jako dříve, když zeměkouli neobíhali. Svět bych zjednodušil a uklidnil. Školní výuku bych vrátil víc k námaze. Upozorňuji na Nietzscheho úvahy o vzdělání, jsou chytré a nekompromisní. Říká, že bez namáhavosti a mechanického

drilu vzdělání není, že právě toto člověka vychovává k celistvé osobnosti. Ale já nemám žádné převratné řešení – žádné totiž není. Jen mi připadá, že by se některé věci neměly akcentovat.

## Jaké například?

Média jsou plná reklam na naprosto zbytečné věci. Všude je sex, který ztrácí své kouzlo, svoji magii. Sex má v sobě tajemství, něco neuvěřitelně přitažlivého. Když nám ho všude cpou, přitažlivý už není. Proto chápu, že někdo hledá tvora, co má pět prsů a čtyři pyje, aby to bylo něco speciálního. I v této oblasti se inovuje!? Láska je už jen klišé. Zpěváci na koncertech křičí tisícíhlavému davu I love you, I love you, I love you! Abych řekl pravdu, je mi to líto.

## Další vaše výtky zní: Společnost je hrubší.

Mě velmi zajímá jazyk a myslím si, že mu docela rozumím, pracuji s ním po léta; jazyk hrubne a zjednodušuje se. Když se podívám

na předválečnou filmovou veselohru, není tam ani jedno sprosté slovo, ani jedno obnažené ňadro, přesto je tam spousta krásy, veselosti a erotiky. Nedávno jsem si pustil jeden současný oceněný český film a za dvacet minut nepadlo jediné slušné slovo, jen vulgarity. Proč? V Bergmanových filmech je sex vyjadřován ve scénách, kde se herci sebe ani nedotknou. Přesto je to nabitě erotikou.

## To je paradox: Vy s nálepkou celoživotního rebela si stěžujete na vulgaritu.

Já nejsem žádný rebel, jen člověk, který se snaží chovat rovně... Rebelství neznamená mít „hubu plnou hoven“. To je naivní a hloupá představa. Vždy jsem si dělal, co jsem chtěl, ale snažil jsem se, abych neublížoval jiným, to by mi připadalo nefér. Ale pokud to šlo, svoje názory jsem neměnil pod vlivem okolí, vždy jen podle toho, jak jsem si to srovnal s vlastním svědomím. Snažil jsem se řešit věci otevřeně. Často je to velmi těžké.





„Slova jsou pouhá schémata pro myšlenky a pocity, které jsou daleko bohatší a přesnější.“

#### A ony vulgarity?

Sprostá slova používám jen v legraci. Nadávat je hnusné, i když se mi to samozřejmě také stalo. Používat vulgarity s humorem je obohacující. Sprostá slova jsou v jazyce bezvadná, činí ho barevným a ironickým, ale má v nich být co nejméně vzteku.

#### Je pro vás tolerance vůči jiným čím dál náročnější?

Není náročnější v tom smyslu, že by ten problém rostl, ale mně ubývá síla.

#### Zároveň opakujete:

**Chci žít tak, abych nemusel před smrtí zděšením ze svého života spáchat sebevraždu.**

Ano, to jsem říkal už dávno a stále to platí. Nejhorší je, když se podíváte na svůj život a vidíte kupu hnoje. Samozřejmě jsou tam lapsy, o kterých vím, které si uvědomuji a pronásledovaly mě celý život. Ale s tím se nedá nic dělat, člověk hloupostí občas dělá. Snažil jsem se žít co nejsprávněji. Jak to dopadlo, to sám těžko mohu posoudit.

#### Cítíte se svobodný?

Člověk je svobodný, i když je v kriminále, má-li svobodnou hlavu. Vždy jsem říkal, že umění je svět, který existuje mimo nás a jen občas je nám dovoleno do něj vstoupit, nahlédnout. S naším vnitřním světem je to ještě daleko intenzivnější. Neumím ho nazvat ani pojmenovat, nechápu, proč je, přesto cítím jeho velkou intenzitu. Být svobodný může být člověk vždycky, s tím žádná zřízení nebo vývoje nemají nic společného. Cítil jsem se svobodný, i když jsem zažíval spousty omezení. Neměl jsem pocit, že žiji v kriminále, přestože jsem chvíli v kriminále skutečně žil.

#### Jak si svobodu dále definujete?

Svoboda je v tom, kolik povinností si připustíme, ale to už jsem říkal. Tak jako jsem kdysi přemýšlel nad rozdílem mezi kapitalismem a socialismem, dnes přemýšlím o rozdílu mezi demokracií a totalitou. Demokracie je vlastně dobrovolná totalita. Musíte se k řádu přiklonit sám a dobrovolně, potom je to v pořádku. Vzpírání se všem řádům je anarchie. Žádná svoboda ve smyslu

odpoutání se od všeho nemůže existovat, to by potom neexistovala ani lidská společnost. V demokratické společnosti bychom měli mít zaručenou svobodu myšlení, snění... To mi připadá hodně důležité.

#### Zrovna svoboda myšlení má docela na kahánku, nemyslíte?

Lidi podléhají vnějšímu tlaku, souhlasím. Nejsem přítel Ruska, ale považuji určité části ruského umění za naprosto fascinující. Zároveň mi Sovětský svaz ublížil, kvůli němu jsem tady byl velmi pronásledován, nemám ani k dnešnímu Rusku žádný vztah, ale vím, že Ukrajina byla součástí celého procesu, že je to pitomý stát stejně jako Rusko. Nevím, jestli má vyhrát Ukrajina nebo Rusko, tomu nerozumím a hlavně vím, že každá válka je hrůzná a nemá vítězů. Vadí mi, že se nám neříká všechno, že se z Ukrajinců dělají andělé a z Rusů ďáblí. Především bychom o všech problémech měli hovořit otevřeně, a ne zavádět úřad, který kontroluje internet, za to se stydím.

#### Je to pro vás jakýsi Orwell v praxi?

Orwella mám rád, ale myslím, že jsme ho předběhli, že naše společnost je degenerovanější a akcelerovanější než ta, kterou si vymyslel on. Zajímám se o umění, to je můj svět – najednou jako by se umění rozpustilo. Je všude, ale zároveň nás přestalo zajímat.

#### Nezlobte se, ale to zní velmi pesimisticky.

Nevzdávám to. Stále se snažím, bojuji, publikuji na svých stránkách, píše knihy, stýkám se s lidmi. Jeden korejský filozof řekl, že člověk odpovídá za své bezprostřední okolí – to mi připadá bezvadné. Nemyslím, že protestovat proti kácení lesů v Jižní Americe má smysl. Užitečnější vidím pozdravit souseda, nehádat se s ním, zamést si před domem a vychovávat své děti v „bázni boží“...

#### Je špatně řešit pralesy, když nezalejeme kytky doma na balkóně?

Ano. Bezprostřední okolí, to je krásně řečeno. Vždy mě zajímala budoucnost, ale teď se obávám, že žádnou dobrou budoucnost nevidím. Nedovedu si představit, co přijde. Trvale udržitelný rozvoj je nesmysl. Jsem pozitivně smýšlející člověk, vždycky jsem byl, a proto mě mrzí, že každý další krok této společnosti, který si dovedu představit, je destruktivní. Neposuzuji jednotlivé činy, ale trendy, ty považuji za destruktivní. Abych se přiznal, docela mě to deprimuje.



## MILAN KNÍŽÁK

(\*1940)

Narodil se 19. dubna 1940 v Plzni. Výtvarník, hudebník a performer, v letech 1990 až 1997 působil jako rektor Akademie výtvarných umění v Praze, v letech 1999 až 2011 jako ředitel Národní galerie v Praze. Mimo mnoha dalších ocenění je držitelem medaile Za zásluhy I. stupně, kterou dostal v roce 2010.

#### Soustředíte se tedy na bezprostřední okolí?

Snažím se.

#### Jakými prostředky?

Není to tak, že člověk musí každodenně udělat dobrý skutek, je to spíše o celkovém životním trendu. Nemyslet si, že proměním svět, nevytvářet velké ideje, ale performovat svůj život tak, aby to mělo smysl. Performance vlastního života mi připadá velmi důležitá.

#### Ale nejtěžší ze všeho, ne?

To je možné, ale o tom nepřemýšlím. Opravdu ne. Můj zájem o umění se převaloval od hudby k malbě, plastice, architektuře, designu, módě, literatuře... Ale postupem času mě zajímala hlavně teorie, přemýšlení pro mě bylo víc než tvoření.

#### Vnitřní svět je pro vás ještě důležitější než ten vnější?

Nevím, co je víc a míň. Vy pořád kategorizujete, ale já nekonstruuji žebříčky hodnot ani rekordy. Vnitřní svět je důležitý – pro mě velmi důležitý. Bez něj to nejde, bez něj by z člověka byl jen druh stroje. Spousta věcí, na které se mě ptáte, je velmi špatně vyjádřitelná slovy. Čím jsem starší, tím víc si tuto nevyřknutelnost a nepojmenovatelnost uvědomuji. Všechno, co člověk říká, je zjednodušené, slova jsou pouhá schémata pro myšlenky a pocity, které jsou daleko bohatší a přesnější.



BORIS DOČEKAL

## Láska na lokální železnici

Strojvůdci Hildebrand a Hruška byli dlouhé roky nerozlučnými kamarády. Spojovala je láska ke staré lokální železnici mezi třemi pohraničními městečky, jakož i srdečný vztah k přírodnímu nepasterovanému pivu Bernard a ovšem i letité staromládenectví. Příčina „nemanželského“ stavu byla u každého strojvůdce jiná. Zatímco u Hildebranda spočívala v důvěrné znalosti ženského pokolení, v letité skepsi k trvanlivosti úředně posvěcených svazků a v příliš snadno dosažitelných milostných úspěších, Hruška byl naopak nesmělý a nedovedl navázat žádný – tím méně trvalý – vztah se ženou, i když po něm a po dětech toužil víc, než si dokážete představit.

Samozřejmě ani Hruška nebyl ve svých čtyřiceti letech zcela prost milostných zkušeností. Kamarád Hildebrand mu občas přihrál nějaké obětavé děvče či ženu v domácnosti, ochotné strávit noc s chlapíkem, jenž se v posteli pohyboval ostýchavě a neobratně jako šestnáctiletý mladík. Žádné se ale nechtělo s Hruškou zůstat navždy, i když na starého mládence velmi dobře vařil a rád uklízel. Jeho představy o vztahu mezi mužem a ženou poznamenala četba starší romantické literatury, a tudíž kladly na moderní ženu se sklonem k pragmatismu a pohodlnému životu jen stěží splnitelné nároky.

„Ještě jsem nepotkal tu pravou,“ opakoval vždy po pátém bernardu a mlčky se díval do našlehané pěny piva šestého, jako by se v ní snažil přecíst svou budoucnost. Nic nadějného ale neviděl. Přál si totiž nejenom hodnou ženu, ale i dítě, kluka, kterého by vychoval v lásce k železnici. V nejhorším by tak vychoval i děvče.

„Neboj se, jednou to přijde, jednou ji najdeš,“ kamarádsky ho chlácholil Hildebrand, ačkoliv tomu už léta nevěřil.

Podobu Hruškovy vysněné dívky Hildebrand dobře znal, proto ho

vůbec nepřekvapilo to, co se stalo počátkem července, kdy nevzrušivý, až zmrtvěle poklidný život na lokální trati poznamenala nečekaná událost. Nerudná a nepříjemně zavánějící průvodčí Kulhánková, nenáviděná všemi ajznbouháků a cestujícími, zejména školní mládeží, citlivější na slova i pachy, konečně odešla do penze! Na její místo nastoupila příjemná, po fiálkách vonící a usměvavá Anděla... Andělka, začali jí říkat. Bylo jí něco málo přes třicet, jak prozradil přednosta Hovorka, největší drážní drbna, ale uchovávala si téměř dívčí půvab, přestože měla devítiletou dceru Haničku, mazlíčka celé stanice. Nikdo nevěděl, proč se Andělka přestěhovala do zapadlého městečka až u hranic a kde zanechala manžela, byl-li vůbec nějaký. Vypadala křehce a zasněně a svou tichou, jemnou krásou doslova rozzářila léta neopravené šedivé nádraží. A také Hruškovu rozhráanou mysl – byla to tvář z jeho snu, pravda, nepatrně zestárlá, ale s tím se po uši zamilovaný strojvůdce lehce smířil. Byl totiž přesvědčený, že příliš velký věkový rozdíl vztahu neprospívá.

Když šli pár dní poté oba kamarádi na pivo, Hruška nezvykle dlouho mlčel. Jako by byl ponořený do neobyčejně

chutných hlubin humpoleckého piva a v nadýchané pění se teď cudně ráchala krásná Andělka v odvážných bikinách. A možná by ten večer ani nepromluvil, kdyby Hildebrand neprohlásil: „Andělka by stála za hřích. Vypadá jako tichá voda, malá prsa, na první pohled žádný velký sex appeal, ale něco mi říká, že v posteli se změní v hotovou dračici,“ dodal, i když zatím se překvapivě držel zpátky. Spoléhal na ten obehnaný příběh – jeho pověst úžasného milovníka u osamělé a nedostatkem sexu strádající ženy a pochopitelně i zvědavost, zda pověst neklame, udělají své.

Po Hildebrandových slovech Hruška nejprve zbledl. Potom vybuchl: „S Andělkou se ožením! Jestli mě bude chtít! A ty ji necháš na pokoji. Dotkni se jí těma svýma špinavýma prackama a zabiju tě!“

Celá hospoda ztichla, protože takhle hlasitě a rozhodně strojvůdce Hruška na veřejnosti dosud nepromluvil. Na okamžik zaražen ztichl i Hildebrand. Pak se trochu křečovitě zasmál: „O jednu víc... nebo míň. Klidně ti ji přenechám. Jenom, kamaráde, doufám, že to nezvoráš. Myslím, že do ní vidím jako do každý ženský, můžu ti poradit,“ chlácholil přítele.



„Strč si své rady někam, já si Andělku dobydu sám,“ řekl už svým obvyklým nevýrazným hlasem Hruška a zalitoval, že své city tak nerozvázně odhalil. Ne že by přítelovy rady nepotřeboval. Věděl sice, že taktika a strategie jsou v dobývání žen důležité, ale domníval se, že to platí jen v situacích, kdy muž hildebrandovsky touží položit ženu rychle na lůžko a vzápětí spěchá za jinou. Pravá láska, láska na celý život se přece hledá jinak. Dlouhé pohledy, jimiž se ti dva dorozumí i beze slov. Prostě je k sobě cosi přitahuje (cosi osudového, nezvratného, jako jsou k sobě přitahovány opačné póly magnetu), něco, čemu se nedokážou a ani nechtějí ubránit. A pak mezi nimi přeskochí jiskra absolutního porozumění a všechno je jasné a hurá k oltáři.

Jenže právě v tom byla ta potíž. Hruška vysílal směrem k průvodčí Andělece signály, které velmi dobře chápala. Odpovídala na ně vlídnými, mírně povzbuzujícími úsměvy, ale chyběla v nich ona touha, ona vstřícnost, které Hruška očekával. Příležitosti ke sblížení měl Hruška habaděj, neboť na Hildebrandovu kamarádkou přímělu chodila Anděla na směnu s ním. Ten ovšem netušil, že jeho vyvolenou vychovali konzervativně, v duchu úsluví – sedávej, panenke, v koutě, budeš-li hodná, najdou tě. Vtloukali jí do hlavy, že žena se nemá sama nějak nápadně projevovat, rozhodně nemá muže provokovat, nebo dokonce svádět.

I proto vzájemné sblížení obou drážníků zaměstnanců probíhalo pomalu. Alespoň na Hildebrandův vkus. Báł se, že dokud tahle kapitola nebude uzavřena, nezbaví se pokušení nasadit na Andělku celý arsenál svých osvědčených zbraní a vyspat se s ní. Několikrát se pokoušel svého liknavého kamaráda instruovat, jak se k Andělece nenápadně přimáčknot a pak ji pozvat na kafe, ale Hruška zarytě odmítal urychlit postupně, přirozené sblížení, při němž milování přichází až na konci v podobě sladké odměny za týdny a měsíce odříkání.

„Ty vole, musíš přitlačit. Ženská v jejím věku to potřebuje, ještě se ti nakonec spustí se starým Hovorkou. To už by bylo lepší, kdybych se toho ujal, přirozeně dočasně, sám,“ řekl Hildebrand za pár dní v nádražním bufetu. Když ale viděl, jak jeho příteli naběhly žíly na spáncích, raději zmlkl a naznačil, že si nad ním myje ruce; pokud jde o něho, je půvabná průvodčí v naprostém bezpečí.

Hruška se dál snažil po svém. Několikrát vzal Andělku za ruku a pomohl jí vystoupit z vlaku. Když se

při tom hřbetem ruky náhodou dotkl jejího pravého prsu, v dokonalém vnitřním zmatku se vzmožil na slova: „Krásně voníte... Andělko.“

Čekala, že ji Hruška v té chvíli pozve alespoň na mizernou kávu v nádražním bufetu. Asi by to i udělal, kdyby se nebál poznámek kolegů ajznbouháků a přítele Hildebranda, jenž ho z dálky povzbuzoval divokými, obecně srozumitelnými posunků. „A vám to dneska opravdu sluší,“ osmělila se vzdor své tuhé výchově, „vy byste mohl hrát ve filmu,“ dodala a rukou upravila Hruškovu rozčuchanou ofinu.

„To asi ne, to bych nesvedl,“ zmateně se pousmál zrudlý strojvůdce a byl šťastný, že vše je na dobré cestě. Že už brzy Andělku získá a vyžení její roztomilou holčičku, kterou už vzal do strojvůdčovské kabiny, a všichni tři, nebo po čase možná čtyři, spolu budou šťastně žít až do konce svých dnů. A jeho žena mu jistě brzy porodí syna, ze kterého vychová strojvůdce nebo výpravčího, možná i přednostu nějaké velké železniční stanice.

Netrpělivý Hildebrand se rozhodl příliš pomalý běh událostí uspíšit, přistrčit kamaráda k Andělece blíž, a to nejen obrazně. Koupil nesmělé dvojici lístky do kina v městečku na druhém konci trati, kde ještě existovalo kino. Dávali erotické melodrama Chci tě, blázínku. Hildebrand přislíbil, že kdyby se film protáhl, počká na ně s odjezdem vlaku, i kdyby ostatní cestující protestovali.

A skutečně – způsobil na lokálce dosud nevídané pětiminutové zpoždění. Ještě dohlédl, aby si potenciální milenci, jak pevně doufal, sedli v kupé při zpáteční cestě pěkně proti sobě, a na nejrychlejším úseku trati prudce zabrzdil.

Protože Andělka seděla ve směru jízdy, doslova padla na Hruška a jejich sblížení bylo velmi, velmi intenzivní. Nebýt rozčileného spolucestujícího, který nerudným výkřikem („Co tam to prase – mýnil ovšem Hildebranda – dělá?“) zrušil u dvojice ten náhlý opojný pocit intimního sblížení, skončil Hildebrandův chytrý manévř nejméně polibkem.

Hruška se i tak cítil šťastný. Z pocitu štěstí a z něj pramenící vnitřní bujarosti si po vystoupení z vlaku ani nezapnul kabát a cestou k nádražní bytovce šel s odhaleným krkem.

Navíc si, jakmile Andělku doprovodil k jejímu domku, hlasitě prozpěvoval Lásku nebeskou, až téměř ochraptěl.

V noci ho probudila bolest v krku a cítil, že má asi teplotu.



Změnil se – devětatřicet! Tušil, že do rána se horečky nezbaví a že ho doktor nejméně týden nechá doma. Týden, celých sedm dní nevidím svou Andělku! Opakoval si nešťastně. Neměl ale strach, že by mu ji někdo přebral, vždyť mezi nimi už vzniklo jemné pouto. Vlastně ho něco takového ani nenapadlo, byl si vnitřně naprosto jistý, že Andělka ho má ráda a je jen otázkou času, kdy ho začne opravdu milovat.

Hildebrand to ovšem viděl jinak a na obranu jeho cti a smyslu pro kamarádství je třeba uvést, že požádal přednostu o dovolenou na zotavenou z rodinných důvodů. Skutečností, že by lehkovážný svůdce mohl mít nějakou rodinu, byl Hovorka tak zmatený, že strojvůdci dovolenku málem podepsal. Vzápětí si však uvědomil, že vzhledem k Hruškově nemoci a pravidelnému školení třetího strojvůdce Bláhy by s lokálkou musel jezdit sám, což už zapomněl. A tak se Hildebrand smířil s neúprosným osudem.

První dva dny bylo Hruškoví hodně zle, špatně spal, měl podivné, stísnující sny, z nichž si ale po probuzení nic nepamatoval. Zbyla po nich jen nepříjemná pachut a jakási vnitřní kocovina.

Zato v noci náhle míval živé erotické sny a vystupoval v nich mnohem





odvážněji než ve skutečnosti, což ho poněkud mátló a ráno se trochu styděl.

Věděl, co brzy udělá, dá Andělce zásnubní prsten s velkým diamantem. Peněz má na účtu dost.

O víkendu byl Hruška bez teploty a v pondělí, uznán prácechopným, se natěšeně vydal na nádraží. Konečně zase uvidí svou Andělku!

V dopravní kanceláři ho přivítala neobvyklá atmosféra nabitá směsicí smíchu i soucitu, škodolibosti i jakési zvláštní rozpačitosti... Hruška to všechno ani nedovedl pojmenovat, ale cítil, že se stalo něco vážného, něco, co se ho bezprostředně dotýká.

„Zítřka máš ranní, dneska ještě můžeš odpočívat,“ oznámil mu přednosta Hovorka.

„A Andělka?“ bez sebe menšího zaváhání se zeptal Hruška. Koneckonců – brzy ji požádá o ruku a všechny bývalé i současné ajzboňáky pozve na svatbu. Bude se rožnit prase, bernard poteče proudem a budou se podávat i řízky a vynikající domácí klobásky veterináře Kováře a velmi chutné svatební koláčky upečené šikovnou nevěstou.

„Andělka? Hm... ta, Hruško, teď jezdí s Hildebrandem.“

„Jo, je to jízda...“ zasmál se kdosi.

„Takové ježdění bych si dal říct,“ šklebil se jiný.

Hruška byl sice nesmělý romantik, ale ne nechápavý. Tušil, co si teď všichni myslí. Vždyť Hildebrand byl... prostě Hildebrand. Nesmírně přitahoval ženy, měl všechny klíče, kterými se daly otevřít branky k jejich touhám a tajemstvím. Ale zároveň byl jeho nejlepší kamarád, opravdový přítel!

„Volové,“ řekl s despektem a chystal se odejít. Vtom v dopravní kanceláři nakrápěle zazvonil služební telefon. Výpravčí Široký ho zdvihl, chvilku byl zticha, pak se škytavě rozesmál a zavěsil.

„Volal Kudrna. Prej je viděl, jak to spolu dělají ve strojuvúdcovské kabině. Za jízdy! Málem prý vůbec nezastavili,“ vydechl se zřetelnými známkami obdivu i závisti.

„To je ovšem vážný přestupek, budu ho řešit kázeňsky,“ mýnil natvrdlý Hovorka, zatímco Hruška zbledl. Kudrna dobře znal, věděl, že by si nevymýšlel. Bylo nad slunce jasnější, že Hildebrand má v kabině ženu. Snad ne Andělku! Moji Andělku! Moji nevěstu! Lekl se Hruška a vyběhl z kanceláře. Na vedlejší koleji stál odstavený motorák. Naskočil do prvního vozu a vzápětí se rozjel. Ostatní nádražáci se vyhrnuli z kanceláře i z bufetu.

„Hruško, neblbni!“ volali.

„Zabiješ sebe i je!“

Ti mladší začali rozjetý vlak pronásledovat, ale žádný už ho nedokázal dostihnout. Vlak vyjel z nádraží.

„Ježišmarjá! To je průser!“ křičel přednosta v obavě z vyšetřování. Železničáři se dívali jeden na druhého, ale chápali, že se nedá nic dělat, že hrozící katastrofě už nemůže nic zabránit. Mezi oběma městečky bylo jen šest stanic, ovšem pět bez obsluhy. A pouze v Kamenici by se proti sobě jedoucí vlaky mohly vyhnout. Všem ale bylo jasné, že právě v téhle stanici se už určité nepotkají, jinak by Kudrna nemohl milence vidět.

Hruška jel jako pirát. On, který vřdycky úzkostlivě dodržoval všechny předpisy, najednou překračoval nejvyšší povolenou rychlost v zatáčkách, netroubil na nechráněných přejezdech, jenom se řítit (může-li se motorák řítit) dopředu. Musí se dovědět, co se děje! Jestli ho ti dva nezradili. Ani na okamžik neváhal, co v tom případě udělá.

V duchu před sebou viděl ten neobyčejně hrůzný obraz – Hildebranda a Andělku, jak se milují. Ne! Oni spolu souloží! To přece nemůže být opravdové milování, to Hildebrand neumí.

Protijedoucí vlak zahlédl na dlouhé rovince necelý kilometr před sebou. Kdyby Hildebrand sledoval provoz, stačil by ještě zastavit, zachránit sebe, Andělku i nevinné cestující. Jenže on se nevěnoval řízení. Předkloněn se zavřenýma očima miloval krásnou průvodčí a nevnímal, co se děje na cestě. Nevnímal ji ani ona. S hlavou na řídicím panelu se blížila k vyvrhnutí. Když už už přicházelo, zdvihla hlavu a uviděla před sebou vlak. A za sklem kabiny strhanou tvář bolestí šilicího Hrušky. Hlasitě vykřikla. Nic netušící Hildebrand se domníval, že v ní vyvolal tak silný orgasmus jako zatím u žádných žen. Dokonale se uvolnil a v duchu křičel – sakra, tahle ženská stojí za to! Tu bych si měl vzít! S osudem smířená Andělka zavřela oči.

Zato Hruška měl oči otevřené. Už zdálky viděl, co se v kabině děje. Kudrna si nevymýšlel! Jeho láska a nejlepší kamarád si to spolu rozdávají! A za jízdy! Ve zbývajících vteřinách mu před očima proběhla nejedna pěkná chvíle prožitá s Hildebrandem... Přesto nezpomalil.

Andělka však náhle otevřela oči a Hruška v nich neviděl strach ze smrti. Ani touhu nějakým zázrakem přežít, ale nekonečnou lítost a zoufalý cit. Jako by Andělka konečně pochopila, že takhle silně ji ještě žádný muž včetně Hildebranda nemiloval. A jistě

už ani nebude. Hildebrand byl sice milovník virtuos, ale Hruška... Hruška byl opravdový muž!

Hruška to pochopil. Zavřel oči. Křečovitě se opřel o řídicí desku a všechnu sílu, která v něm byla, soustředil na jedinou myšlenku. Zařval! Jím řízený vlak se náhle vznesl. Ladným obloukem překonal protijedoucí soupravu, aby pár desítek metrů za ní měkce dosedl na koleje.

Na nádraží se nemohli vzpamatovat z nepochopitelného příjezdu motoráku. Naprosto nic nechápal ani Hildebrand. Proboha, co na mě všichni tak civí? Ptal se v duchu a bleskurychle zkontroloval stav své uniformy. Zároveň přemýšlel, proč na něj Andělka od toho úžasného zážitku nepromluvila? Proč se tak rychle odtáhla a jenom strnule zírala z bočního okna, zatímco jeho poprvé v životě napadlo, že by se mohl oženit.

„Kde... kde... se tady be...“

berete, máte být mr... mrtví,“ koktal šokovaný přednosta Hovorka.

„Jak mrtví? Nedělejte si ze mě prdel. Normálně jsme jeli, volové. Teda... skoro normálně,“ neubráníl se chlubitivému úsměvu před oněmělým hloučkem ajzboňáků.

Z vlaku konečně vystoupila i Andělka. Mlčela. Dívala se na zem. Až později si všimla Haničky, která jí přišla naproti. Objala ji. Teprve vzrušené hlasy ji přiměly ohlédnout se. Na druhou kolej přijížděl vlak! Když zastavil a bledý Hruška vystoupil z kabiny, bylo dlouho ticho.

„Zázrak, stal se zázrak,“

vydechla nábožensky silně založená uklízečka Dražková.

Hruška šel pomalu po peronu k Hildebrandovi. Ten stál se svěřenými rukama a nedělal a neříkal nic. Pomalu mu začínalo docházet, co se asi stalo. Ty vlaky se přece musely srazit! Tušil, že kamarád ho zabije, ale bylo mu to jedno. Hruška zastavil a díval se mu do očí. Pak udělal dva kroky dopředu a vyčítavým pohledem zpražil svého soka. Šel dál. Došel až k Andělce a chvíli se jí díval do očí. Nesklopila je. A tak si potvrdil, že se v nich skrývá velká láska. Obrovská touha po odpuštění.

Vzal ji za ruku, druhou rukou chytil její Haničku a vydali se po kolejích směrem od městečka. V té chvíli si rozřesený Hildebrand konečně uvědomil, co dokáže opravdová láska. Ať už si o Hruškově myslí cokoliv, Andělku dokonale chápal. Díval se za trojicí, chaplinovsky mizející na zrůžovělém západním horizontu, a záviděl jí její štěstí.



foto Bohumil Pospíšil  
text Bjørnstjerne Bjørnson  
několik slok z písně  
Ja, vi elsker dette landet  
1859–1868

# NORGE



Ano, milujeme tuto zem,  
jak se zvedá,  
vrásčitá a větrem ošlehaná nad mořem,  
s tisíci domovy.  
Milujeme, milujeme ji a myslíme  
na našeho otce a matku  
a ságu noci, která posílá  
sny na naši zem.  
A ságu noci, která posílá  
sny na naši zem.

# SØRØYA



Tuto zemi ochránil Harald  
se svými veslicemi,  
tuto zemi chránil Hákon,  
zatímco zpíval Øyvind.  
Namaloval na tuto zemi  
kříž vlastní krví,  
z jejích výšin Sverre mluvil  
Římu navzdory.





Jistě nás nebylo mnoho,  
ale bylo nás dost,  
když přišla výzva  
a země byla ve hře;  
raději jsme zemi nechali vzplát,  
než by padla;  
vzpomeňte si, co se stalo  
dole u Fredrikshaldu!



Tvrdé časy jsme přečkali,  
ale v nejhorší nouzi bezelstně  
svoboda byla nám zrožena.  
To dalo nám sílu otců snášet  
hlad a války,  
to dávalo smrti samé její čest –  
a přinášelo smír.



Norský muži, v domě a chatrči,  
děkuj velkému Bohu!  
Ten zemi opatruje,  
ač je na pohled tak temná.  
Vše, co otcové vybojovali,  
matky oplakaly,  
Pán tiše odešel,  
a tak jsme právem zvítězili.



Ano, milujeme tuto zem,  
jak se zvedá,  
vrásčitá a větrem ošlehaná nad mořem,  
s tisíci domovy.  
A jak boje otců ji pozvedly  
z nouze k vítězství,  
tak také my, když bude třeba,  
se postavíme za její mír.





# Gastro GRAND PRIX

Když jsem se v roce 2010 zúčastnil jako kameraman natáčení tehdy prvního „pilotního“ dílu pořadu *Prostřeno*, netušil jsem, že mě čeká asi největší osobní gastro-sociologický průzkum České republiky. Tato spolupráce pak trvala asi deset let a pravděpodobně bylo jen málo měst a oblastí, kde jsme se štábem za tu dobu nenatáčeli. Už první díl byl nezapomenutelný, dodnes vzpomínám na paní z Frýdku-Místku, která měla doma vycpané své dva psí mazlíčky. Bohužel, tehdy jsem foťák s sebou ještě nenosil: a ten díl bude pravděpodobně už jen někde v archívech televize Prima.

Nápad fotit přišel mnohem později, ale trochu jsem nevěděl, jak ho realizovat: na focení nebyl během natáčení vůbec čas. Začínalo se v 9 hodin a končilo často kolem půlnoci, a když je člověk za kamerou, nedají se dělat dvě věci najednou. Nicméně jsem to zkusil a prostě jsem občas pár fotek během večera udělal. Díky množství lidí a míst vznikl najednou celkem kompaktní soubor a zároveň i deník dost kontroverzních vzpomínek.

Kdybych si teď připomněl nejčastěji kladené otázky, na které se lidé z mého okolí ptali, bylo by to asi: 1. A dají vám tam najíst? 2. Bylo to tak, nebo jste to celé zrežírovali? 3. Odkud berete ty lidi, oni se hlásí dobrovolně? 4. Jak se do těch malých bytů vlezete s tou kamerou?



Nevím, jestli se pouštět do všech odpovědí, protože by tento text významně nabobtnal, ale například s jídlem to bylo tak, že nám jej občas nabízeli, ale nakonec to vedení zatrhlo, protože by mohlo jít o jakousi formu úplatku štábu, nebo klasika: kdybychom to jídlo pochválili a soutěžící u stolu by byli opačného názoru, tak by hostitel mohl vytažit do boje s tím, že štáb si přece pochutnal... Taký si vzpomínám, jak nám jedna paní ostantativně zakazovala si něco koupit k večeři, protože pro nás měla uvařený speciální „lahůdkový“ guláš. Tak jsme si kromě tatranky na druhou půlku dne nic nevzali. Jenže ten večer se paní moc nedařil, měla stres se zábavou, hosty a sama se sebou, takže na nás s gulášem úplně zapomněla. No a zkuste se v takové atmosféře připomenout. Náš zvukař Marcel to tehdy zhodnotil anglickým příslovím: Snídej sám, obědvěj s přítelem a večeři nech svému nepříteli.

Ohledně otázky, jak jsme se tam všichni vlezli, doufám, že nevyzrazují vypěstované know how tohoto natáčení, ale technicky: štáb tvořilo většinou 7 lidí a soutěžících bylo 5, což u velmi častého bytu 1+kk, v lepším případě 1+1, mohl být celkem problém. A tak veškeré štábní kuřy a věci šly do vany nebo sprchového kouta a část štábu během večere zůstala na chodbě za polootevřenými dveřmi. Dva kameramani, režie a zvukaři pak byli přilepeni k jedné stěně (pokud řeknu, že jsme často stáli na jedné noze, a ještě ne na své, nebudu daleko od pravdy). Ano, milovali jsme velké byty a rodinné domky, ideálně s vjezdem do dvora.

Další kapitolou by byla určitě *Kazma show* a další „veselé historky z natáčení“, ale to možná někdy příště... Toto berte jako takový průlet českou domácností od Aše, přes Humpolec, až po Jablunkov.















# Radost a vděčnost

**Petr Šabaka** | duchovní a vojenský kaplan

**S Petrem Šabakou o cestě k víře, jeho „kněžských melouších“, zahraničních vojenských misích či o tom, proč je důležité umět rozesmát lidi na pohřbu.**



## Proč se mladý kluk přihlásí na teologické gymnázium?

Jsem z Hradce Králové a do deseti let jsem byl obyčejné panelákové dítě. Měl jsem krásné dětství kluka v hejnu ostatních, mimo jiné jsme si hráli na vojáky. Spoustu času jsem trávil s dědou ve vesnici nedaleko – po několika letech jsme se na vesnici přestěhovali i my, začal jsem chodit do lesa, dělat skauting, hrát na kytaru. V patnácti letech jsem se dostal na biskupské gymnázium, kam mě nepřivedla víra, ale pouze možnost vzdělání. Když jsem nastupoval, ani jsem nebyl věřící. V prváku jsem však prožil určitý mystický zážitek a uvěřil v Boha. Potkal jsem nejen spoustu mladých věřících lidí, ale také jednu paní učitelku, pro kterou byla víra tak silná, že mluvila o svém životním svědectví. To byly tři pilíře mé konverze. Ve druhém ročníku jsem pochopil, že být věřící znamená být ve společenství ostatních věřících čili v církvi. Věděl jsem, že se nemůžu jen vézt, ale že bych měl také sloužit a vložit do církve to, čeho jsem schopen a co umím.

## A cesta do role kaplana?

Ve třetím ročníku jsem se začal ptát sám sebe, zda vstoupit do manželství, nebo do kněžství. Rozhodl jsem se, že půjdu do kněžské formace, že budu studovat teologickou fakultu. Vše bylo vyústěním rozvahy, kam chci investovat svůj život. Jen abych vysvětlil pojmy: slovo duchovní je nejobecnější

a nadřazené všemu ostatnímu, mezi duchovní patří například biskup, kněz, jáhen či pastor. Já jsem kněz a jako kněz mohu mít různé administrativní funkce, třeba farář, vikář nebo kaplan. Takže jsem duchovním, knězem římskokatolické církve – a v armádě sloužím jako vojenský kaplan.

## S tím souvisí i možnost být povolán do války, zažít mezni situace, vidět smrt zblízka.

Abych pravdu řekl, válku jsem vůbec neřešil. Ale studium na teologické fakultě a svoji cestu ke kněžství jsem přerušil s tím, že půjdu na vojnu. Prostě jsem si chtěl, lidově řečeno, odkroutit vojnu. Dostal jsem se na útvar v Žatci, kde žádali vojenského kaplana, ale duchovní služba ho tehdy neměla. Z velení přislíbili, že pošlou někoho, kdo duchovní bude. Takže jsem byl jakousi náplastí. Prožil jsem tam rok a život mezi vojáky mi přišel jako docela zajímavý.

## Čím?

Možná přímočarostí, řádem, který tam panoval; možná tím, že jsem mohl trávit čas se základáky na jednom pokoji, všichni jsme se znali, trávili jsme spolu čas, žili jsme doslova namáčknuti na sebe, a navíc mě bavilo to chlapské prostředí. Tak jsem se nabídl hlavnímu kaplanovi, že kdyby potřeboval, jsem k dispozici. On toho několik let poté využil, dal mi nabídku znovu a já souhlasil. Nabídl mi práci na vojenské střední škole v Moravské Třebové a já

se u toho rozhovoru skoro rozesmál. Vždy jsem inklinoval ke školství, byl jsem kněz a dal jsem se k dispozici pro armádu. Tři věci, které jsem měl rád, se mi spojily v jednu.

## Kdo se na vás v armádě obrací?

Kdokoli – a je úplně jedno, zda věří, nebo ne. Spojuje nás lidství, to, že jsme zasazeni do nějakých vztahů a vazeb, že máme všichni nějakou spirituální a duchovní rovinu a hledáme, jak ji formulovat. Myslím, že je to stejné u všech lidí, kteří chtějí sloužit nebo pomáhat; pokud sami neumějí pomoci, mohou alespoň nabídnout nějaký rozcestník a ukázat. Přirovnám to ke hře na kytaru. Občas se mě někdo zeptá, jestli bych ho nenaučil hrát na kytaru. Já ho to nenaučím, to se musí každý naučit sám, ale já mu ukážu, co umím a jak se to učít. Vztahy, kterých se týká moje služba, rovněž nejdou naučit, na to si každý musí přijít sám.

## Jak náročný byl ve vaší profesi přechod od teorie k praxi?

Jako člověk zraje a uvědomuji si, že setrvačnost z akademického prostředí školy jsem si do reálného života nesl skoro deset let, byl jsem bez zkušeností a převažovalo to akademické, co mě naučili ve škole. Postupem času se to začalo vyrovnávat a myslím, že od roku 2015 nabírám zkušenosti, o které se velmi rád podělím. Mění se také nástroje mé služby, stále více začínají být



zkušenostní než školometské. Církev mě vyslala do první lajny občanského světa. Také si uvědomuji, že s přibývajícím věkem začínám lenivět ve své akčnosti, ale to si omlouvám tím, že kvantitu nahrazuji kvalitou.

#### Náleží i pro vás k vrcholům služba na mezinárodních misích?

Zahraniční vojenské operace jsou špička ledovce celé služby vojáka. Je to vidět, je to zajímavé téma, nasbíráte tam cenné zkušenosti. Ale mnohem více je toho pod vodou, kde to není tolik vidět, v každodenní službě vojáka. Vrcholem tady je, když se na mě některý z vojáků obrátí a mluvíme spolu, ať už o věcech vážných, nebo nevážných, kdy vytváříme jakési společenství, budujeme vztah.

#### Dokážete definovat největší strachy a nejistoty lidí, kteří za vámi přichází? Mění se nálada ve společnosti?

Teď bych nerozlišoval mezi vojáky a obyčejnými lidmi. V mé přítomnosti je to stále totéž – vztahy, konkrétně ty nejbližší, rodina a děti. U vojáků je průměrný věk tady v Liberci 36 let a spousta lidí v tomto období řeší vyhoření, pracovní vztahy,

nové začátky nebo hledání toho, jak být dobrým tátou nebo mámou.

#### Mohou vám říci to, co by neřekli ani kamarádovi?

Ano, mohou.

#### Je těžké zachovávat si odstup, vstřebat cizí neštěstí a pochyby?

Když mě někdo osloví a začne se mnou řešit něco osobního, i třeba těžkého, беру to velice pozitivně, protože v ten moment s tím jde onen člověk ven, začíná a všem přemýšlet, řešit to. Roj much, které mu létají v hlavě, musí najednou vtělit do slov – a tím, jak si to říká, vše i definuje a pojmenovává, mnohdy dojde i k sebereflexi a on se ocitne na začátku dlouhé cesty, která vede k nějakému vyřešení. Často o sobě s lidmi víme spousta let, potkáme se a oni mi vypráví další část svého příběhu. Když se to děje, je to dobrodružné a úžasné. Radost a vděčnost jsou asi dvě moje největší emoce. A pokud se vyrovnávám s něčím těžkým já, tak je to vědomí, že si někdo o mě jen oře nohy jako o rohožku – nasype do mě svůj odpadkový koš a dál už se ke mně nezná.

#### Často při promluvách používáte podobnosti a hravost, proč?

Moje máma mi vždycky říkala: Petře, mluv srozumitelně. Což je jednoduchá i těžká věc zároveň. Uvědomuji si, že musím být opatrný a ne příliš sebejistý. Velmi mě třeba těší, že vojáci očekávají můj projev na nástupech, vždy je v tom nějaká jiskra, často je hodně situační. Nechci konkrétní situace znevažovat, chci je polidštovat. Dvakrát mě potěšilo, že jsem dokázal rozesmát lidi na pohřbu a vždy to byl smích, který uvolnil napětí. Včetně pohřbu své babičky, která s oblibou říkala, že na svém těhotenském bříše musela osekávat cihly. Tomu lidé hned porozuměli. Ale dělám to i u lidí, kteří třeba nežili úplně jako vzorňáci, že to nebyla shoda Alberta Einsteina, Mirka Dušína a Františka z Assisi. I tak se dá v pravdě říci, že jeho život nebyl jednoduchý. Je potřeba si odpustit: za každou větou děláme tečku a pohřeb je tečkou za životem. Oslava života v jeho dokonalosti i dokonavosti.

#### Setkali jsme se po vaší ranní poradě s velitelem pluku a držel jste v ruce šátečky, které jste ráno upekli. Jak vypadá váš běžný den?



## PETR ŠABAKA

Narodil se 1. srpna 1978 v Hradci Králové. Studoval na královéhradeckém biskupském gymnáziu, potom na Teologickém konviktu v Litoměřicích a v pražském Arcibiskupském semináři. Základní vojenskou službu absolvoval v Žatci. Poté odešel na Papežskou lateránskou univerzitu do Vatikánu. V roce 2005 byl vysvěcen na kněze. Nyní slouží jako duchovní a vojenský kaplan u 31. pluku radiální, chemické a biologické ochrany v Liberci. Zúčastnil se dvou zahraničních operací (Afgánistán 2008 a 2019). Je jedním z 37 kaplanů Armády České republiky.

Dnes jsem vstal o půl šesté, upekli jsem tu dobrotu (šátečky plněné ovocem a čokoládou) a připravil ingredience na štrůdl, protože jsem byl vyzván na zítřejší soutěž štrůdlů. Vyřídil jsem nějakou poštu, připravil podklady pro revizi článku, na dvacet minut jsem se zamyslel nad kázáním, potom jsme měli poradou a začátek štábního nácviku... A ve čtyři hodiny tady skončím. V pět mám mši v libereckém kostele a poté jedu do Mladé Boleslavi, kam jsem pozvaný na divadelní představení. V podobných obměnách běží všechny moje dny.

#### Po čtvrté odpoledne už jste tedy mimo armádní záležitosti?

Ano a říkám tomu „kněžské melouchy“. Charakter vojenské služby se mění ve chvíli, kdy voják začne mít rodinu, protože má zodpovědnost nejen za vlast, ale také za svou rodinu, a proto se zde po své pracovní době moc nezdržuje. Já rodinu nemám a volný čas mohu věnovat společenství církve. Moje služba mimo povinnosti armády je jako použití žolíka v kartách. Žolík sám nehraje, ale může se dát kamkoli, kde je ho potřeba. Diář mám zaplněný bohoslužbami, přednáškami nebo setkáními, které se většinou týkají věřících lidí.

#### Je vaší ambicí přivést lidi k víře? A nejen konkrétně k té vaší.

To sloveso není zvoleno asi správně, spíše by to mělo znít: svédčit o svojí víře. Myslím, že to tak dává větší smysl. Život věřícího člověka není jednodušší, ale dává mu smysl a je jednodušší v tom, že tam, kam on volá, se něco ozývá. Víra není jen věc nespokojených lidí, kteří k ní utíkají v naději, že jednou bude líp. Víra je také možnost, jak se dívat na život z jiné perspektivy.

#### Umíte vlastně střílet? Jak velkým vojákem je vojenský kaplan?

Duchovní služba v české armádě v otázce používání zbraní není úplně jednotná a jsem rád, že je to stále živá otázka, protože my jsme s ní jako kaplani jednotlivci konfrontováni a musíme o tom čas od času přemýšlet. Jsou dva základní postoje. Jak říká můj kolega, buďto zbraň ne – a se vším, co to přináší. Nebo zbraň mít, ale také se vším, co to přináší. V praxi to znamená, že můžu nést zbraň jako kaplan, ale mám její omezené použití. Kdybych ji použil proti bojovníkovi protivníka, tak tím ztrácím svůj status a dostávám se na úroveň všech ostatních vojáků. Zbraň mohu použít proti zloději nebo banditovi, tak to řeší mezinárodní humanitární právo. Ale jsou kaplani, kteří zbraň nenosí, i když mohou.

#### Proč jste se tak rozhodl?

Protože ji mohu třeba nést kolegovi, který vystřílí všechny vlastní náboje nebo se mu zasekne zbraň. Zároveň tím kolegům dávám najevo, že se mohou věnovat boji a ne mně, že nemají mezi sebou nezbrojeného vojáka, někoho, o koho se musí starat. Ještě nikdy se ale nestalo, aby kaplan použil zbraň a doufám, že to ani nenastane. Teoreticky to mám poskládané dobře, prakticky vůbec nevím. Dělán to i proto, aby mi zbraň říkala pane; učím se ji ovládat, abych s ní náhodou někomu neublížil. Jiný záměr jednoho z kaplanů byl, abychom si udělali všechny možné zdravotnické kurzy, protože situace, kdy budeme muset pomoci odtáhnout raněného vojáka do bezpečí, je v boji reálná.

#### Musíte o sebe fyzicky dbát?

Jsem šťastný, že mám půlmaraton zaběhnutý pod dvě hodiny, to je moje taková osobní výzva. Dělán všechny obvyklé vyrovnávací strategie: chodím běhat, chodím do lesa, mám zahradu, o víkendu jsem vařil s kamarády pivo. Úplně jako normální člověk. Nebydlím jako jiní kněží na faře, ale v paneláku, vyprat prádlo také zvládnou.

#### Těšíte se na vaši třetí půlroční mezinárodní misi? V lednu míříte do Litvy.

Ano, těším se na kolektiv i na konfrontaci s mojí komfortní a diskomfortní zónou. Budu muset vyjít ze své lenosti, budu muset oslovovat lidi a přijímat zodpovědnost, kterou si teď třeba ani nedokážu představit. Ale jsou i věci, na které se netěším. Na první misi jsem zažil ponorku doprovázenou různými naschvály a fragmentací společnosti, lidé rezignovali na její jednotu, na principy kamarádství. Ještě horší jsou samozřejmě zranění či úmrtí – a bezmoc vojáka řešit problémy, které nastanou u něho doma. Protože z mise nelze jen tak odjet.

#### Jak na to vojáky připravujete?

Vedeme takzvané etické semináře, já měl vědomě přednášku na téma smrt. Na konci vojenské přísahy je napsáno: Pro obranu vlasti jsem připraven nasadit i svůj život. Stát to bere vážně a je to jedno z témat, které cítím, že mám čas od času připomínat. Při poslední přípravě jsem měl celkem čtyři skupiny a všechny čtyři v jeden moment tak ztichly, že by byl slyšet špendlík padající na zem. Jsou to momenty, kdy jim dojde fakt, že smrt je reálná, že opravdu mohou přijít o život. Mým údělem je rybaření – nahodím takovou udičku a pak čekám, jestli si třeba nebude chtít někdo popovídat.







V dubových sudech po americkém bourbonu zraje naše budoucí Whisky Bernard. Ale budeme si muset počkat nejméně tři roky. Už teď se však její základ, takzvaný new make, stal překvapením soutěže Pálenka roku, kde ve své kategorii obsadil první místo. Někteří porotci si mysleli, že jde o vzorek ze Skotska a že je to vtípek pořadatelů soutěže.

Už teď se můžete těšit na příští Bernard Fest. Odehraje se o předposledním červnovém víkend, tedy 16. a 17. června 2023.

Naše humnová sladovna v Rajhradě, největší svého druhu na světě, si letos připomíná 150. výročí založení. V dlouhé historii zažila velké úspěchy, ale i krušné chvíle – dvakrát vyhořela, před 22 lety jí hrozilo uzavření. V roce 2000 ji ale koupil Rodinný pivovar Bernard, který je dnes jejím největším odběratelem. Menší množství sladu odebírají desítky minipivovarů, část jde i na export. Výročí jsme oslavili vydáním knihy 150 let rajhradské sladovny Bernard, kterou napsal historik pivovarnictví a sladařství Filip Vrána.

Naše rozhledna má 189 schodů, které s úsměvem vyšlápl Vladimír Mrázek: v den vycházky mu bylo přesně 91 a půl roku. Pan Mrázek z Humpolce je tak pravděpodobně dosud nejstarším návštěvníkem naší rozhledny.

Nový kalendář Bernard 2023 koupíte v našich značkových prodejnách a na e-shopu [www.bernard.cz](http://www.bernard.cz).

Speciál Bernard Bohemian Ale, který dokvašuje přímo v lahvi díky čerstvým kvasnicím, vyhrál kategorii svrchně kvašených světlých piv v soutěži Sdružení přátel piva. Bernard desítka byla druhá a Černé pivo třetí. A navíc: v soutěži Pivovar roku skončil Bernard na druhém místě.

Chilský cestovatel Abel Kike Piña Rodríguez projel na svém motocyklu více než 40 zemí světa. Když dorazil do Prahy, motorku mu ukradli. Nešťastnému cizinci se rozhodli pomoci čeští a slovenští motorkáři. Martin Šilha daroval svůj motocykl, Michal Dřímál a Vojtěch Lavický uspořádali sbírku, ze které starší stroj nechali opravit, a zbylo dokonce i na nové vybavení. Rodinný pivovar Bernard solidaritu ocenil a motorkářům předal hned dvě Bernardovy ceny. K ocenění patří také velké zlaté srdce a pivo na rok zdarma. Předání proběhlo ve skvělé atmosféře v Motorkářském doupěti v Humpolci, kde si před nedávnem Chilem darovaný motocykl i přebíral.

Pilot Jiří Vlk bez váhání a na vlastní náklady pomáhal v létě hasit rozsáhlý požár v Českém Švýcarsku. Místo vděku se však od úřadu dočkal stotisícové pokuty za administrativní nedostatky. Od nás obdržel Bernardovu cenu a pivo na rok zdarma.



text Ondřej Neff  
ilustrace Luděk Bárta



## Svět, nebo já?

Svět se zbláznil. Je to zjištění rozhodně ne nové. Na šílenosti světa narážím často a už dlouho, ano, po celý můj život. Takže je načase zapřemýšlet, opravdu se zbláznil svět, nebo jsem blázen já? Aby to nakonec nebylo, jako je ten vtípek „všichni jste blázni, jenom já jsem letadlo“. Nu, křídla letadla nemám, ale to neznamená, že je se mnou všechno v pořádku.

Pochybováním bychom se daleko nedostali, podívejme se tedy na první část teze a předpokládejme, že se svět zbláznil. Opravdu mám z něho ten pocit od doby, kdy mi maminka nutila koprovou omáčku, třebaže koprovka je, jak přeče každý rozumný člověk ví, nejhnusnější jídlo pod sluncem. Pocit šílení světa mě provází od dětství přes jinošství a střední věk až po aktuální věk seniorský. Nejen to. Zdá se mi, že právě teď svět blázní vůbec nejvíc, jak jsem kdy zažil. Nicméně si vybavuji, že i v předchozích etapách jsem si myslel totéž, tedy že třetění světa dosáhlo myslitelného maxima, a tak bych mohl postupovat až po tu koprovku. Je to tím, že aktuální bláznivost nám připadá bláznivější, protože je teď, prožíváme ji intenzivně a nevíme, jak to s ní dopadne, kdežto minulé bláznivosti jsou za námi, oběti pohřbeny a protagonisté přišli k rozumu nebo jsou zapomenuti.

Hodně bláznivá doba byla normalizace. Tehdy vtipní lidé natiskli papírek a předávali si ho. Bylo na něm červené kolečko a nápis: ANO, TENTO ČTVEREČEK JE MODRÝ. Možná to bylo obráceně, princip je ale snad jasný. Bláznivá je taková doba, která nutí lidi k postojům proti jejich přirozenosti. Voskovec a Werich zpívali v Baladě z hadrů: Divná loď, když nemá vesla, divný v bouři klid. Místo chleba žvýkáme hesla, divný blahobyť. Psal se rok 1935. Jistě jim ten jejich tehdejší svět připadal hodně bláznivý. Uplynulo přes osmdesát let. Po ulicích jezdí divná auta bez motoru, poháněná elektřinou. Proto se ruší elektrárny a stavějí větrníky. Těm ale nefouká vítr, takže se otevírají elektrárny a z výtěžku pokud se budou stavět nové větrníky. Připomínám zde blázniviny našich dnů. Jedny z mnohých a mnohých.

Jak to zpívali ti dva dál? Možná, že to vše pravda není, snad je to jenom zlý sen. Čekám na svoje probuzení, čekám na nový den.

Dočkali se? Těžko říct, oba už nejsou mezi námi. Každopádně chleba je dost, i když podražil, a plynová maska, o té se v písni zpívá také, nám při líbání nevadí. Hned ze dvou důvodů: plynové masky se už nenosí a místo líbání si nadáváme. Bláznivosti daného dne nám připadají jedině vážné a to,

co bylo, pokládáme za bezvýznamné nebo dokonce za frašku.

Pořád si ale myslím, že klíč k té záhadě, jak je to s bláznivostí, je v tom papírku s červeným čtverečkem. Vždycky, od úsvitu věků, od dob pračlověka Janečka, se vyskytne někdo, komu se podaří vnutit lidem šílené myšlenky. Těžko tomu vzdorovat, tím spíš, že ten někdo často podporuje svoje ideje klackem. Je snadné se podvolit, je snadné nastoupit do vagónu s muzikou. Nastoupit a propadnout trudnomyslnosti při pomýšlení, ano, nastoupil jsem do vagónu bláznů.

Je pouze jeden účinný prostředek proti tomu a ten funguje zase od počátku věků. Je to humor a dobrá nálada. Vždyť nakonec i ten papírek s kolečkem a nápisem měl za úkol vyvolat úsměv. Bláznivost nás deptá, když ji bereme vážně. Vždyť i ten Heydrich nám říkal, že jsme smějící se bestie. Zachovejme tedy klid a humor a zjistíme, že blázní nejsme my. Ale ani ne ten svět: blázní jsou ti, co ho do podoby bláznovství přetvářejí. Vysmějme se jim. Oni toho nenechají hned. Ale časem ano. Vždycky to tak bylo.



# AŽ SE ZIMA ZEPTÁ



## DAWSON CITY



DLOUHO BYLO JASNÉ, ŽE TO LETOS BUDE OPRAVDU KRUTÁ ZIMA. MRAVENCÍ ŠÍLELI, CHLAPŮM MÍSTO VOUSŮ VYRAŠIL LIŠEJNÍK, ŽÍŽALY ZALEZLY PĚT METRŮ POD ZEM A VRÁNY ZPÍVALY UŽ OD ZÁŘÍ TEN STRAŠLIVÝ KONCERT PLNÝ NÁŘKU, CHANDRY A MLHY.



KDO TO SEŽRAL?

JEŠTĚ ŽE MÁME POŘÁDNÉ ZÁSoby. TEDA: MĚLI JSME, NEŽ SE JIM BLACK PODÍVAL NA ZOUBEK.



KDE JE KOŘALKA?

CO JÁ VÍM.

A ŠPEK?  
KDE JE ŠPEK?

ASI MYŠI.

UKÁZALO SE, ŽE TO BLACK VŠECHNO NESEŽRAL A NEVYPIL.



JÁ TI DÁM MYŠI.  
TY SEM SEŽRAL.

PROHRÁL TO V HOSPODĚ V KARTÁCH S UČITELEM A FARÁREM.



PAK JSEM SI NAŠTĚSTÍ VZPOMNĚL NA TATÍNKA. KDYŽ SE POHÁDAL S MAMINKOU, VZAL DO RUKY SEKYRU A ŠEL NA DVOREK ŠTÍPAT DŘÍVÍ, ABY SE UKLIDNIL. ŠTÍPAL A ŠTÍPAL A ŠTÍPAL, AŽ BYL DOCELA KLIDNÝ. DŘEVA JSME DOMA MĚLI NA DESET ZIM. NEBO SPÍŠ NA DVACET. TUHLE METODU OD NĚJ DOKONCE PŘEVZAL JEDEN SLAVNÝ PSYCHIATR A DODNES JI V OLOMOUCI PŘEDEPISUJE SVÝM PACIENTŮM. PROSTĚ ŠTÍPAT, ŠTÍPAT, ŠTÍPAT.



TO JSOU TAKOVÍ PITOMCI, TO SVĚT NEVIDĚL. AŽ SI TAM KLIDNĚ ZMRZNOU.

EMĚ ÚPLNĚ ROZUMÍM. KDYBYCH BYL ŽENSKÁ, TAKY BYCH NÁS OPUSTIL. A TO UŽ DÁVNO. A TAK JSME TEĎ NEJEN BEZ JÍDLA A KOŘALKY, ALE I BEZ EMY.



JÁ HO ZABIJU.

A TAKY BEZ KOCOURA, PROTOŽE TOHO SI EMA VZALA S SEBOU. MĚLA STRACH, ŽE HO HLADY SNÍME. JÁ JSEM KLIDNÝ, VYVROVNANÝ ČLOVĚK, KTERÉHO JEN TAK NĚCO NEVYKOLEJÍ.



PANENKO MARIA ČERNOHORSKÁ!

ALE CO JE MOC, TO JE MOC.



EMA MÁ S NÁMA SVATOU TRPĚLIVOST.



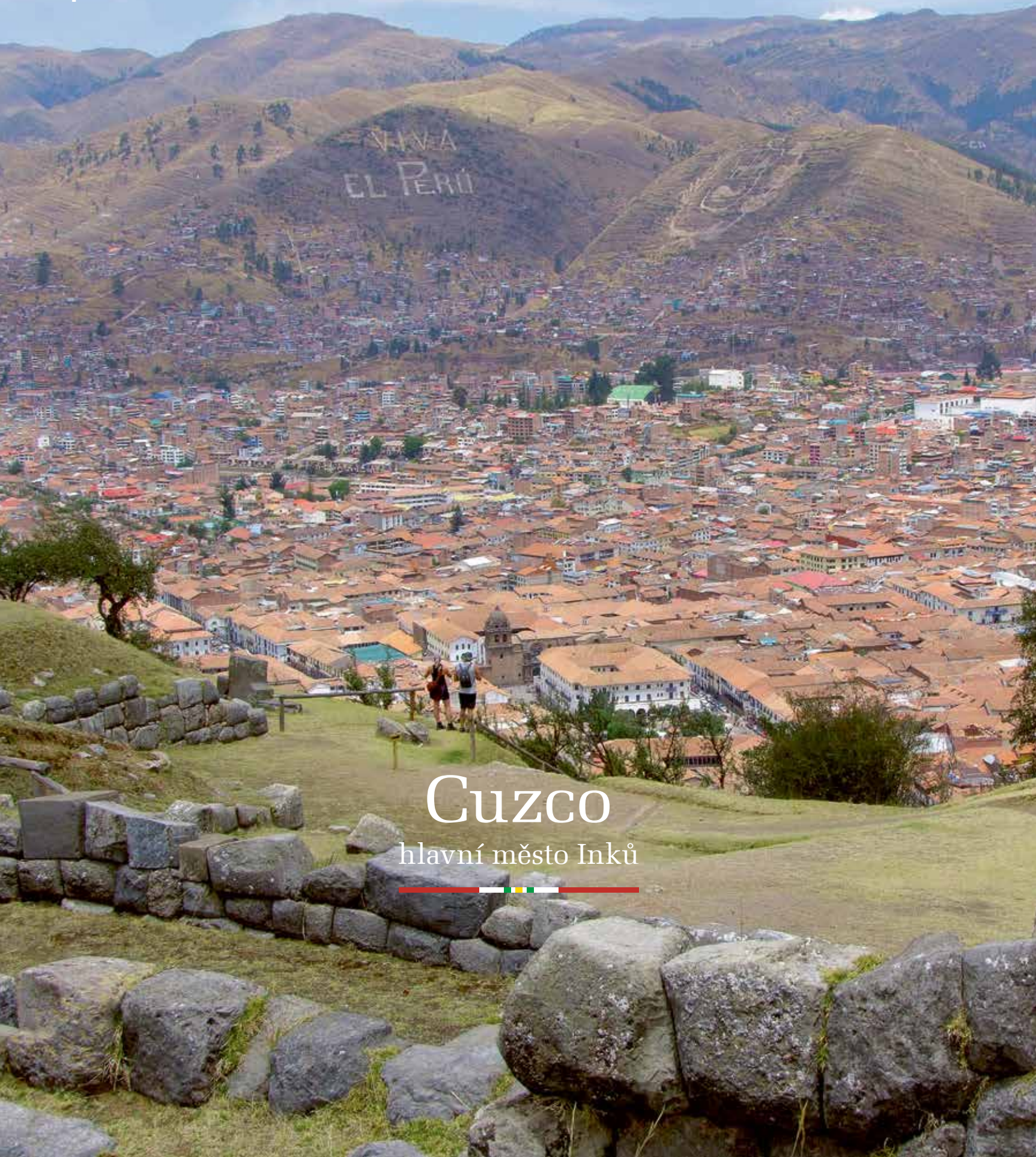
KDO NA TO SÁHNE, TOMU USEKNU RUKU.

BLACK EMĚ SLÍBIL, ŽE UŽ TO NIKDY NEUDĚLÁ A ŽE KARTY SPÁLÍ. A JÁ SI MOŽNÁ OTEVŘU OBCHOD SE DŘEVEM.



AŽ TAHLE KRUTÁ ZIMA JEDNOU SKONČÍ.





# Cuzco

hlavní město Inků

Vždycky jsem se chtěl podívat do Jižní Ameriky a syn, který tam strávil několik měsíců, mně doporučil Peru, kvůli tamní působivé atmosféře, historii Inků a nejvýznamnější památce kontinentu Machu Picchu. A nedoporučil mi, abych tam jel sám a půjčil si auto. Podle Ministerstva zahraničí tam není úplně bezpečno a bez španělštiny se člověk v Peru neobejde, angličtinou trochu vládnou jen v lepších hotelích. Takže zbývá cestovka. Nabídka To nejlepší z Peru zní slibně. Cena i s pojištěním a příplatkem za jednolůžkový pokoj – osmdesát tisíc korun plus dvě stě dolarů na večeře, balené vody a dárky pro blízké. Služby cestovní kanceláře nejsou špatné. Jmenovat ji nebudu, neměl jsem od ní žádnou výhodu a ani bych ji nechtěl, protože bych nemohl být objektivní. Plánovaný program cestovní kancelář v podstatě dodržela, jen z prohlídky hlavního města Limy a muzea se sbírkou inckých zlatých předmětů zbyla sotva hodinová procházka po centru. Ještě jednu věc bych cestovce vytkl: součástí zaplacené nabídky bylo pět obědů podávaných formou bufetu. Byly většinou studené, nepříliš dobré, maso tvrdé a člověk si vlastně pochutnal jen na grilovaném pstruhovi uloveném v jezeru Titicaca. Zvlášť ošesný byl závěrečný balíček. Zato večeře, které jsme si platili sami, byly výtečné. Sice si žádný z nás netroufl na zdejší specialitu – pečené morče, ale steaky z alpaky či pokrmy z kuřat (výtečné jsou paličky v řídké špenátové omáčce) byly výborné.

Ovšem tvrdé maso není zase tak důležité: o tom, jestli se zájezd povede, rozhoduje do značné míry průvodce. Ten náš, Štefan Zajac, byl perfektní. Dokonale ovládal španělštinu a překládal nám výklady místních průvodců. Zvládal organizaci a snažil se nám co nejvíc někdy i náročné přesuny zpříjemnit. Dobrá byla i čtrnáctičlenná skupina účastníků, žádný šťoural, žádný přemoudřelý cestovatel.

Ale pojďme k Peru. Náhradou za zkrácenou Limu byl několikadenní pobyt (a výlety) ve více než třístatisícovém Cuzcu, někdejší hlavním městě incké říše. Cuzco leží v nadmořské výšce přesahující tři tisíce tři sta metrů a i díky živé dopravě se tu dýchá hůř. Doporučení – spěchat pomalu. Město pokrývá svahy okolních hor.

Z období kultur před Inky nezbylo ve městě nic až na archeologické nálezy v muzeu. Po Incích zůstala jen terasa z balvanů u jednoho kostela a pozůstatky zdí v několika uličkách, k dalším se ještě dostaneme. Zato památek na takzvané koloniální období zbylo víc než dost. Víc než desítky působivých kostelů, ty nejvýstavnější jsou na náměstí Plaza de Armas, kde stojí i několik koloniálních domů s typickými dřevěnými balkony. Pocházejí z konce minulého století, ty starší zničilo jedno z více zemětřesení.

Stavbu výstavní katedrály zahájili v polovině šestnáctého století a práce trvaly téměř sto let. Zdobí ji díla zdejších malířů, která byla ovlivněna jednak evropským uměním, jednak

i uměním zdejších Indiánů. Vidět je to zejména na Poslední večeři od Marcose Zapaty. Po obou stranách katedrály jsou skromnější kostely (komplex je průchozí) El Triunfo a Jesús Maria. Katedrála má dva hlavní oltáře. Ten zepředu viditelný je stříbrný a za ním stojí starší dřevěný. Kostel La Compañía byl postavený v šestnáctém století a o století později přestavěný. Svou barokní fasádou předčí i katedrálu. V kostele sv. Dominga jsou k vidění zbytky inckého paláce Koricancha, který byl kdysi jako palác slunce doslova pokrytý zlatem a konaly se tu různé náboženské obřady. Zachované zdi jsou příkladem incké lichoběžníkové architektury, která dokonale respektovala tvary. V Cuzcu jsou i četná muzea, ale na jejich prohlídku zbývá jen málo času. Zmínit je potřeba alespoň Museo Inka, které upoutá hlavně ty, kteří se zajímají o Inky, jejichž říši rozvrátili v šestnáctém století španělští dobyvatelé. Jsou tu k vidění zlaté předměty, šperky, keramika, tkaniny...

Cuzco pulzuje životem, na některých místech prodávají místní své textilní výrobky a různé amulety. K vidění jsou i skupinky pestře oděných žen, které se snaží přitáhnout pozornost turistů přítomností roztomilých mládat bílých alpak, s nimiž se za drobný peníz můžete vyfotografovat. Navštívujeme i velkou tržnici, kde ochutnáváme tropické ovoce. Co ve městě udivuje, je naprostá čistota, nikde nejsou na chodnicích ani cigaretové nedopalky, ani další odpadky.

Nejvýznamnější památka na Inky stojí na plochem kopci nad městem. Sacsayhuamán (v kečuánštině Spokojený sokol) je významné archeologické naleziště. Obrovský komplex kdysi rozebrali Španělé a z kamenů vystavěli koloniální Cuzco. Ale ty největší dokonale opracované a do sebe zapadající kameny na vrchu zůstaly. Součástí stavby byly i tři věže. Ta největší kulatá měla průměr dvaadvacet metrů. Tady se odehrála poslední bitva se Španěly, jejichž porážka byla už blízko, ale nakonec conquistadoři vyhráli.

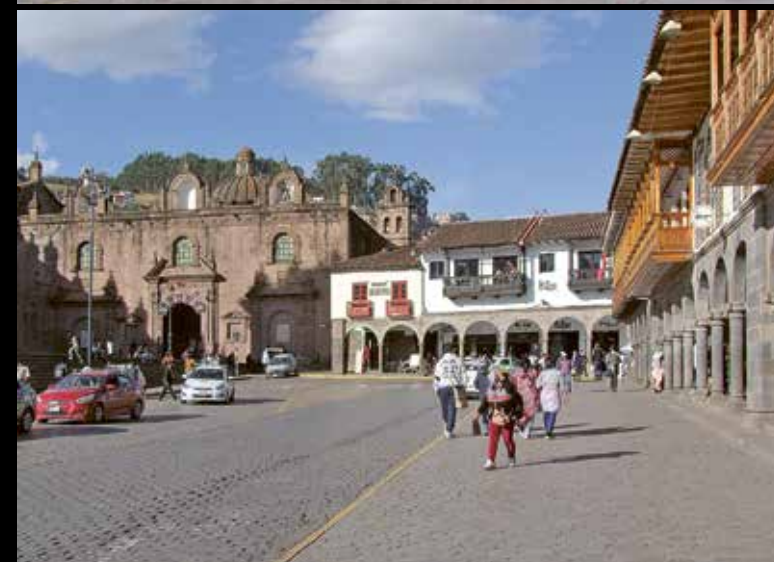
V programu zájezdu je ještě jedno město hodně vzdálené od Cuzca. Arequipu navštívujeme při cestě od jezera Titicaca. Pyšní se půvabným náměstím s parkovou úpravou, katedrálou a velkým palácem. Katedrálu dvakrát zničilo zemětřesení a její současná podoba pochází z druhé poloviny devatenáctého století. Jezuitský kostel hned vedle náměstí ukazuje zajímavou snahu jezuitů získat si místní obyvatele. Na zdobné fasádě jsou i motivy připomínající zdejší historii.

Ženský klášter Santa Catalina se vymyká běžné představě o životě řeholnic. Jde o celý komplex s několika uličkami, které lemují malé domky. Obývaly je jeptišky, měly v nich vždy ložnici, kuchyň a mohly s nimi žít i ženy, které se o ně staraly. Dneska už řeholnice obývají jen společný dům jako v jiných kláštřích. Ale Peru nejsou jen města a památky. Leží tu nejvýše položené (3820 metrů nad mořem) splavné jezero na světě: jezero Titicaca. Má 170 kilometrů na délku a 60 na šířku. Na cestu po jezeře



jsme se vydali z města Puna, které leží na jeho břehu a není příliš zajímavé. Lákali nás obyvatelé plovoucích ostrovů Los Uros. Žijí na plovoucí ploše z položených rákosů a zabývají se domácími řemesly, prodávají turistům textilní výrobky a mají i malý příjem z toho, že jim umožňují přístup do svých rákosových obydlí. Vládnu tu ženy. Když se s námi vydá muž na velkém rákosovém člunu na jezero, brzy přijede žena a vezme si od něj peníze. Na pevninu jezdí obyvatelé jen zřídka. Jen mladí odcházejí, a tak je možné, že svérázná kultura a svérázný život během let skončí.

Jedeme dál po jezeře. Motorový člun pokračuje až k ostrovu Taquile. Tady naopak vládnu muži, kteří nás uvítají tancem, zatímco ženy tráví hodiny skloněné nad pestrobarevnými opasky. I tady je trh a bohatá nabídka. Na první pohled ostrov vypadá, jako by byl z katalogu cestovní kanceláře. Jsou tu písčité pláže, ale žádný hotel. Není divu, voda je hodně studená, deset stupňů.





Ve východních Čechách nedaleko Slatiňan stojí poměrně zachovalá a volně přístupná zřícenina hradu Žumberk. Postavili ho na přelomu třináctého a čtrnáctého století na ostrohu tyčícím se nad údolím říčky Holetínky. Na stranách, kde není svah tak strmý, vyhloubili příkopy. Teď zřícenina stojí uprostřed vesnice blízko venkovských domů. Z mnoha majitelů hradu se sluší jmenovat alespoň Mikuláše Trčku z Lípy, člena známého šlechtického rodu. Na začátku šestnáctého století byl hrad vypálený, ale došlo k jeho obnově. O necelých sto let později ho přestavěli v renezančním slohu. Nicméně poslední majitel nechal v osmnáctém století hrad zpustnout a část zdí pak našla uplatnění v nových stavbách v okolí, takže si člověk nemůže udělat představu, jak vlastně hrad vypadal. Neohrazená zřícenina je návštěvníkům volně přístupná.



### Zřícenina hradu Žumberk



# ŠŤASTNOU PLAVBU ROKEM 2023 NA MOŘI INSPIRACE ZE SVĚTA PAPIŘU







DALŠÍ ČÍSLO V DUBNU!



Radosti byly a budou.

